DUBBA · OYSS HAZIRLIK
10. Sınıf Tarih Dersi 1. Dönem 2. Ortak Yazılı Sınavı · Senaryo 2
Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

Adı Soyadı: .....
Sınıf / No: .....
Puan: .....

Telefonda aç: süreli çöz, paylaş

10. Sınıf Tarih · 1. Dönem 2. Ortak Yazılı (Senaryo 2)

1. Bir tarih öğretmeni, Türk devlet geleneğindeki değişim ve sürekliliği tartışmak için iki kısa metin hazırlamıştır. Kaynak A İslamiyet öncesi bir Türk devletini, Kaynak B Büyük Selçuklu Devleti'ni anlatmaktadır (kurgusal metinler).

> ***Kaynak A*** *"Kağan, ülkeyi yönetme yetkisinin Gök Tanrı tarafından kendisine ve soyuna bağışlandığına inanırdı. Bu yetki sınırsız değildi: Töre, kağandan halkını doyurmasını ve adaletle hükmetmesini beklerdi. Bu sorumlulukları yerine getirmeyen kağanın, Tanrı'nın verdiği yetkiyi yitirdiği düşünülürdü. Ülke kağan ailesinin ortak malı sayıldığından ailenin erkek üyelerinin her biri tahtta hak sahibiydi; kağan ölünce yerine kimin geçeceğini belirleyen kesin bir kural yoktu."*
>
> ***Kaynak B*** *"Sultan, tahta çıktıktan sonra saltanatının Abbasi halifesince onaylanmasını beklerdi; halife de ona unvan ve lakaplar gönderirdi. Ülke yönetiminde töre kurallarının yanında şer'î kurallar da uygulanır oldu. Taht, otağ, tuğ ve bayrak gibi eski hükümdarlık işaretlerine hutbe, tuğra, çetr ve hilat gibi yenileri eklendi. Bununla birlikte ülke yine hanedanın ortak malı sayıldı; sultanlar adaleti sağlamayı ve halkın refahını gözetmeyi temel görevleri arasında gördü; orduda onlu sistem korundu."*

İki kaynaktan yararlanarak aşağıdaki maddeleri yanıtlayınız.

1.1. Türk devlet anlayışında **süreklilik** gösteren bir unsuru belirleyiniz ve bu unsuru her iki kaynaktan **birer** ifadeyle destekleyerek açıklayınız.

1.2. Kaynak B'de hükümdarlık alametlerine yeni unsurların eklendiği belirtilmektedir. Bu değişimin ortaya çıkmasında etkili olan **iki** nedeni açıklayınız.

1.3. Kaynak A'da tahtın kime geçeceğini belirleyen kesin bir kural olmadığı belirtilmektedir. Bu durumun merkezî otorite açısından doğurabileceği sonucu, Büyük Selçuklu Devleti'nden **bir** örnekle açıklayınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

2. Türkiye Selçuklu Dönemi'ni araştıran bir öğrenci, okuduklarından aşağıdaki notu çıkarmıştır (kurgusal).

> ***Kaynak*** *"Sultanın kendisine ait bağ, bahçe, tarla ve otlakların vergileri günlük giderlerde kullanılmıyor; savaş gibi olağanüstü zamanlarda kullanılmak üzere ayrı bir yedek hazinede biriktiriliyordu. Devlet; işini liyakatle yapan devlet adamlarına, din ve kültür alanında hizmet görenlere hazine topraklarından arazi veriyor, bu arazilerin bir kısmı da hayır işlerine ayrılıyordu. Bu kısmın geliriyle cami, medrese, hastane ve kervansaray gibi yapılar kuruluyor, bakımları da aynı gelirle karşılanıyordu. Yolda mallarına saldırı ya da beklenmedik bir kaza yüzünden zarar gelen tüccarın kaybını devlet ödüyordu; bu, bugünkü sigortaya benzeyen bir güvenceydi. Hayvan sürüleriyle geçinen konargöçer Türkmenler geniş otlakları olan yörelere, zanaatkârlar ve tüccarlar ise şehirlere yerleştiriliyordu. Şehirlerde mahalleler; din, köken ya da meslek farklılıklarına göre biçimleniyordu."*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

2.1. Kaynakta adı verilmeden anlatılan **iki** arazi türünün adını yazınız ve her birinden elde edilen gelirin kullanım amacını belirtiniz.

2.2. Kaynakta sözü edilen tüccar güvencesi ile ticaret yolları üzerindeki yerleşme ve şehirleşme arasında nasıl bir ilişki kurulabileceğini gerekçesiyle açıklayınız.

2.3. Konargöçerlerin otlak bölgelerine, zanaatkâr ve tüccarların ise şehirlere yerleştirilmesinin sosyoekonomik amacını her grup için ayrı ayrı açıklayınız.

3. Osmanlı Devleti'nin kuruluşunu araştıran bir öğrenci, iki tarihçinin görüşlerini aşağıdaki tabloda özetlemiştir (kurgusal çalışma notu).

Ölçüt	Mehmet Fuat Köprülü	Halil İnalcık
Kuruluşu hangi çerçevede incelediği	Genel Türk tarihi içinde; Anadolu beylikleri ve Türkiye Selçuklu tarihinin devamı olarak	XIII. yüzyılın ikinci yarısında Orta Anadolu'daki gelişmeler ve Batı Anadolu'da gazi Türkmen beyliklerinin kuruluşuyla birlikte
Öne çıkardığı unsurlar	Anadolu'da Selçuklu ve İlhanlı hâkimiyeti döneminde Osmanlıların öteki Anadolu Türkleriyle siyasi, iktisadi ve kültürel birlik içinde olması	Türkmenlerin Anadolu'ya göçü; Moğol egemenliği altında hız kazanan gaza hareketi; bazı Anadolu şehirlerinin milletlerarası pazar hâline gelmesi
Kaynaklara dair not	XIV. yüzyıl Anadolu'su hakkındaki İslam kaynaklarının az ve yetersiz olduğunu belirtir.	Bizanslı kronik yazarı Pachymeres'in eserini Osmanlı rivayetleriyle karşılaştırarak okur.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

3.1. Tablonun ilk iki satırına göre Köprülü ile İnalcık'ın kuruluş görüşleri arasındaki **bir** benzerliği ve **bir** farklılığı açıklayınız.

3.2. Tablonun son satırından hareketle İnalcık'ın Pachymeres'i Osmanlı rivayetleriyle karşılaştırarak Osman Gazi hakkında ulaştığı **iki** sonucu yazınız. Ardından bu yöntemin, Köprülü'nün kaynaklar hakkındaki tespiti göz önüne alındığında kuruluş tartışmasına katkısını açıklayınız.

4. Bir tarih dergisi, "Osmanlı Hangi Yıl Kuruldu?" başlıklı özel sayısını aşağıdaki metinle tanıtmıştır (kurgusal).

> ***Kaynak*** *"Osmanlı Beyliği'nin ilk yıllarını anlatan yazılı kaynaklar hem azdır hem de olaylardan çok sonra kaleme alınmıştır; ilk Osmanlı kronikleri Osman Bey'in yaşadığı dönemden ancak bir asır sonra yazılmıştır. Bu boşluk karşısında bazı tarihçiler eksik bilgiyi kendi teorik çıkarımlarıyla tamamlamış, bazıları ise kroniklerdeki ve seyahatnamelerdeki menkıbeleri olduğu gibi gerçek saymıştır. Bu yüzden tartışma, devletin nasıl kurulduğu sorusuyla sınırlı kalmaz; hangi yıl kurulduğu da tartışmalıdır. Halil İnalcık, Osman Bey'in Doğu Roma (Bizans) ordusunu yendiği Koyunhisar (Bapheus) Savaşı'nın yılı olan 1302'yi kuruluş tarihi kabul eder. Kâtip Çelebi ise 1648'de yazdığı Takvimü't-Tevarih'te 1299'u verir. 1851'den sonra hazırlanan salnamelerde, II. Abdülhamid Dönemi'nde resmî kabullerde kullanılan bir nişanda ve 1869'da yazılan bir ders kitabında da 1299 yılı yer alır; o ders kitabına göre Osman Bey bu yıl Karacahisar'da adına hutbe okutarak bağımsızlığını ilan etmiştir. Cumhuriyet Dönemi'nin ders kitapları da çoğunlukla 1299'u esas almış, 1999'da Türkiye'de kuruluşun 700. yılı kutlanmıştır."*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

4.1. Kaynağa göre kuruluş döneminin tartışmalı olmasının temelindeki kaynak sorununu belirleyiniz. Bu sorun karşısında tarihçilerin başvurduğu ve eleştiriye açık olan **iki** yolu açıklayınız.

4.2. Kaynakta kuruluş tarihi için ileri sürülen **iki** yılı, her birinin dayandığı olay ya da eserle birlikte yazınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

4.3. Kaynakta 1299 yılının salnamelerde, resmî bir nişanda, ders kitaplarında ve 700. yıl kutlamalarında tekrarlandığı belirtilmektedir. Bir tarihin pek çok yerde tekrarlanmasının o tarihi kesin olarak kanıtlayıp kanıtlamadığını, bu kaynakların yazıldığı zamanı dikkate alarak değerlendiriniz.

5. Aşağıdaki metni okuyarak soruları cevaplayınız.

> *Yıldırım Bayezid, Anadolu'daki Türk beyliklerini Osmanlı'ya bağlayıp merkeziyetçi bir yönetim anlayışı benimsedi. Bu siyaset yüzünden imtiyazlarını ve topraklarını kaybeden bazı Türkmen beyleri, eski konumlarına dönebilmek umuduyla Emîr Timur'un himayesine girdi. Osmanlı kuvvetlerinin Memluk topraklarına girip Malatya ve Elbistan'a kadar ilerlemesi ise Memluklerle ilişkileri bozdu; böylece Timur'a karşı kurulabilecek bir Osmanlı-Memluk ittifakının önü kapandı. Timur'dan kaçan Celâyirli Sultan Ahmet ile Karakoyunlu Kara Yusuf'un Osmanlı'ya sığınması da iki hükümdar arasındaki gerilimi büyüttü. Anadolu'yu ele geçirmek isteyen Timur ile buradaki hâkimiyetini güçlendirmek isteyen Bayezid'in çıkar çatışması, 28 Temmuz 1402'de Ankara yakınlarındaki Çubuk Ovası'nda iki orduyu karşı karşıya getirdi. Savaşı kaybeden Bayezid esir düştü. Timur, Osmanlı'nın toparlanmasını önlemek için Anadolu beyliklerinin yeniden kurulmasına izin verdi; Bayezid'in oğullarını da bulundukları bölgelerin hâkimi ilan etti. Şehzadeler 1402-1413 yılları arasında hem birbirleriyle hem de Anadolu beylikleriyle mücadele etti. Fetret Devri adı verilen bu dönemde Osmanlılar Balkanlardaki topraklarını büyük ölçüde korudu ancak Anadolu'da önemli toprak kayıpları yaşadı.*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

5.1. Metne göre Yıldırım Bayezid'in Anadolu'da izlediği siyasetin Ankara Savaşı'na giden süreci nasıl etkilediğini **iki madde hâlinde** açıklayınız.

5.2. Savaştan sonra Anadolu'nun siyasi görünümünde meydana gelen değişiklikleri metinden **iki kanıt** göstererek açıklayınız.

6. Bir öğrenci, 1345-1448 yılları arasındaki bazı olaylardan açıklamalı bir tarih şeridi hazırlamış; 2. ve 5.

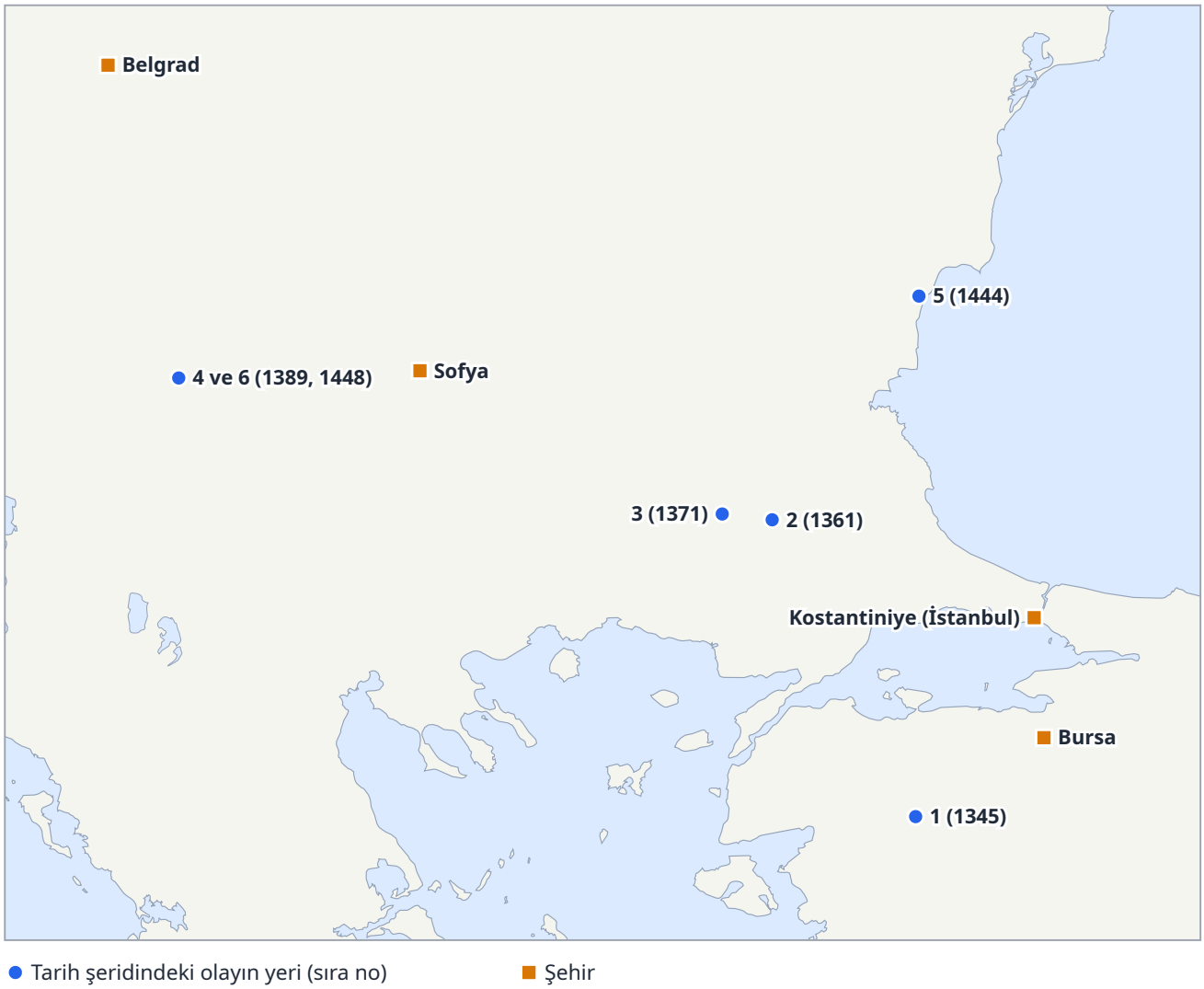
© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

olayların açıklamasını yazmış, diğerlerini boş bırakmıştır.

Sıra	Olay (Yıl)	Siyasi-askerî önemi
1	Karesioğulları'nın Osmanlı topraklarına katılması (1345)	
2	Edirne'nin fethi (1361)	Şehir üs yapıldı; buradan hem Balkanlara hem İstanbul'a yönelik iki cephe açıldı.
3	Çirmen Savaşı (1371)	
4	I. Kosova Savaşı (1389)	
5	Varna Savaşı (1444)	Antlaşmayı bozan Macar-Eflak ordusu yenildi; Osmanlılar Balkanlarda yeniden güç kazandı.
6	II. Kosova Savaşı (1448)	

Şekil 1'de bu olayların gerçekleştiği yerler sıra numaralarıyla gösterilmiştir.

Şekil 1. Tarih şeridindeki olayların gerçekleştiği yerler

Taban harita: Natural Earth (kamu malı). Konumlar yaklaşık.

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

6.1. Tarih şeridindeki **1., 3., 4. ve 6.** olayların siyasi-askerî önemini her biri için **ayrı birer cümle** hâlinde

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

yazınız.

6.2. Tarih şeridindeki olaylardan yola çıkarak Osmanlı Devleti'nin Balkanlarda karşı karşıya kaldığı başlıca rakiplerin zamanla nasıl değiştiğini açıklayınız. Şekil 1'e göre olayların yerlerinin zamanla hangi yöne kaydığını belirtiniz ve bu değişimin **bir** nedenini şeritteki bir olayla ilişkilendiriniz.

Cevap anahtarı: çözdükten sonra okut.
Her maddenin tam puan ölçütü, kısmi ve sıfır puan durumu, olası yanıt. Kendini puanla, aynı sayfadan 40 dakikalık sayaçla yeniden çöz.

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba'nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde: dubba.com.tr/telif